Ч. 42. (10717). Львів, пятниця 26. лютого 1926. Почтову належитість оплачено гуртом. Рік XLIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10, II. пов. Конто почт. щад. 143.122. Адреса для телеграм: „Діло" Львів. Гол. Редактор приймає від 11—1 год. передпол. Рукописи не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·50 зл. ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл., Інші краї 1 дол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації. Ціна одного примірника 20 сот.

Вибори на Україні.

Немилі перспективи.

З початком лютого почалися по всій Україні перевибори до рад. Виборча кампанія продовжиться аж до 23 березня. Найбільшу вагу клали більшовики у всій передвиборчій підготівці, що тяглася від жовтня 1925 р., на українські села. Там вони хотіли практично затіснити союз середняка з незаможником та провести при допомозі того союзу найнадійніших кандидатів до сільрад. Остаточно вибори почалися. Виявилося, що заможніші елементи села проявили теж дуже велику виборчу активність. Правда більшовики це передбачували, та всеж не сподівалися того, що діється.

Один з провінціональних кореспондентів харківських „Вістей" змальовує виборчу активність села ось якими словами: „З одного боку стоять незаможні, неорганізована біднота та кращий середняк, до яких приєднюються сільський вчитель та інші червоні культурники села. З другого боку стоїть глитай як передовик протирадянського елементу. З ним обєднується верхушка релігійної громади, бувші люде села — стражники, сільські старости, білі та жовті вовки, скомпромітовані та усунені зі своїх посад бувші радянські робітники. Оця зграя по деяких селах, там де комітети незаможних селян слабі та де не було належної пояснюючої роботи — намагається захопити сільраду, а через неї і все село. Методи в неї ріжні. Деколи йдуть ті бувші люде шляхом дискредитації та провокування в очах селянства кращих наших робітників, вони концентрують увагу селянства на окремих хибах наших органів влади. Подекуди влаштовують вони навіть передвиборчі пятики та запрошують на них найнепевніші елементи споміж бідняків і середняків. Головна фігура — в тих пятиках — глитай і церковна рада. Піп „запускає релігію". Були випадки, коли на проповіді він казав: „Христос був соціялістом, бо любив бідних, вибирайте отже наших соціялістів з релігійної громади. Бажаючи добути перемогу за всяку ціну глитай, часто задобрює середняка матеріяльними обіцянками".

З того видно, що виборча кампанія переходить в українському селі в поважну боротьбу з офіціяльними впливами радвлади. Ця боротьба заможніших елементів села кінчається для них навіть поважними успіхами. Про те довідуємося знова таки з радянської преси. Цитовані „Вісти" з 14. лютого приносять передову статтю п. з. „Ще більше уваги виборам!" Вже сама назва свідчить про те, що вибори не йдуть гладко, та не задовольняють вимог радвлади, коли треба їм присвячувати ще більше уваги ніж досі. І дійсно з тієї статті видно, що по день 11. лютого закінчалися перевибори до 101 сільських рад у 8 округах. До сільрад вибрали там 3044 членів, а між ними 1748 безпартійних, тобто 85 і пів відсотків. У виборах брало участь 49.101 виборців, що дає 53 відсотки усіх управнених до участи в виборах. Найбільше абсентувалися при виборах бідніші елементи села. Натомісць скріпилася участь заможніших. Причину такого неуспіху бачать „Вісти" в тому, що підготовча праця до перевиборів велася за мало енергійно, а також невміло. Передвиборча агітація переходила подекуди в мертву „казьонщину". Завдяки тому на офіціяльні передвиборчі зібрання майже ніхто з селян не являється. За те беруть вони участь у своїх власних передвиборчих нарадах.

До кінця перевиборів на всій Україні ще далеко, а тому й починають більшовики скріплювати виборчу роботу, та організувати нову „ударну кампанію" для осягнення побіди. На Україні більше 10 тисяч сільрад; перевибори закінчені заледви в названих 101 громадах. Ясно, що більшовики зможуть ще осягнути побіду, тим більше, коли „напустять" на виборців адміністративні впливи. Правда, останніми часами вони дуже застерігалися проти впливів адміністрації на перебіг виборів, але не робили вони цього до тої міри, щоби зрезигнувати з тих впливів навіть тоді, коли загрожені іхні, а тим самим і державні інтереси.

Та як не виглядали би в остаточних підсумках результати виборів, то всеж наведені вгорі цифри свідчать, що більшовикам загрожує на Україні поважна небезпека з села. Там затрачують вони свої впливи, яких зрештою мали й дотепер дуже мало переважно серед найменше відповідальних елементів села. Про те незбито свідчить Димівка й инші подібні історії та судові розправи проти сільських авантурників і покидьків, що прибравши комуністичну поволочку, не давали спину своїм злочинним гонам і компромітували таким чином радвладу й компартію в очах широких мас сільського населення. Такі явища були теж одною з причин, чому і партія і радвлада махнули рукою на недавну ще свою опору, тобто найнепевніші елементи села і круто повернули обличчя в сторону середняка. Середняк став тепер якоюсь мітичною постаттю, за якою гонять і партія і радвлада, дарма, що ні одна і ні друга не зясували дотепер самого поняття середняка. Що таке середняк? На те не в силі дати вичерпуючої відповіди ні партія ні влада. На всякий випадок під середняком слід розуміти засібного селянина, що в силі вести здорову та дохідну господарку. Він має з біднотою дуже мало спільного, а тому й не диво, що те урядове єднання середняка з незаможними елементами села не посувається вперед ні на крок. Середняк, як це стверджують комуністи, більше гравітує до глитая ніж до бідняка. І воно й зрозуміло. Кожний працьовитий, навіть дрібний господар має все більше спільних інтересів навіть з найбагатшим глитаєм ніж з безземельним бідняком. Середняк помимо цього природно до збільшення та уліпшення свого господарства, має отже наскрізь глитайську психіку і тому для нього і більше зрозумілий і більше підхожий багатший, засібніший селянин ніж безземельний або дрібно-земельний але недбалий бідняк. Всі ті моменти найшли свій практичний вияв при теперішніх виборах. Посідаючі та працюючі селяне борються за впливи на громадську господарку, борються за опанування рад проти дотеперішних професіоналів-бідняків, що жили їх коштом, виконуючи всі громадські та адміністративні функції по селах. Ні професіонали мають ними правити, а вони самі господарі, що працюють, що на них стоїть і їх коштом живе все, а вони без голосу і без прав. Безперечно, що боротьба це затяжка, але не безвиглядна. Чим більше економічно скріплюється посідаючий селянин, тим більше хоче він прав в імя збереження свого посідания, своєї набутої працею власности.

Густо-часто правдиві глитаї підшиваються під середняків, а ще частіше буває так, що середняків вважають за глитаїв завдяки дуже довільному розумінню середняка. Це теж одна з причин, що глитай зі середняком ідуть до виборів одною лавою в імя власних шкурних інтересів, що з правила не покриваються ні з інтересами партії ні з інтересами її політики. Отже на чисто соціяльному підкладі зарисовується в українському селі затяжна боротьба за впливи з компартією та її владою. Процес тієї боротьби може тягнутися навіть дуже довго, але побіда, чим далі, все більше мусить хилитися в сторону села, бо воно навчившися багато в часі революції, починає її вести повільно вправді, але доцільно і сконсолідовано.

В. М.

Жидівська кольонізація на Україні.

Що кажуть про неї визначні Жиди.

Жидівський журнал „Юнівер Ізраеліт" перевів серед визначних Жидів анкету в справі жидівської кольонізації на Україні. Голоси тих визначних жидівських діячів будуть дуже цікавими і для нас.

Відомий вчений і професор Пастерівського Інституту в Парижі Безредько пише:

„Я волю бачити Жидів у Палестині ніж на Україні, абстрагуючи від усяких сіоністичних міркувань. На Україні антисемітизм вкорінений за глибоко, щоби Жиди могли рахувати на рівноправність".

Письменник Р. Гейгер висловлює ту саму гадку в дещо різкіших формах:

„Коли взяти на увагу, що режім комуністів взаде під натором реакції, то треба заздалегідь думати про евакуацію не тільки комуністів, але й взагалі усіх Жидів з України".

С. Юшкевич розглядає справу з иншого боку, але висловлюється про кольонізацію негативно:

„Росія тепер у добі бурхливого відродження і вона потребує купців, посередників і ремісників. Все те є сталлю жидівства. Десятки тисяч Жидів, що невміло обробляють землю, будуть кориснішi по містах".

Голова жидівського національного фонду, один з провідників сіонізму, Усишкін дає найрізкішу відповідь на поставлені в анкеті питання:

— „Це не біда — це злочин. Сили і гроші Жидів відтягають від одинокої правдивої роботи, відбудови Палестини. За українську кольонізацію хапаються всі вороги жидівського національного відродження. Підтримувати жидівську кольонізацію на Криму та в Україні і Білорусі — значить підпирати найбільшого завзятущого ворога юдаїзму, „євсекцію" (єврейська Секція) комуністичної партії".

Великий рабін Ленінграду Айзенштайн має дещо инший погляд. Він думає, що кольонізація на Україні є

„Незвичайним підприємством, яке зовсім не конкурує з створенням національного жидівського огнища в Палестині."

Деякі з наведених відповідей визначних жидівських учених і громадських діячів є такі різкі, що колиб їх написав якийнебудь, наприклад, Українець, то вся жидівська преса трубіла би по цілому світу про його антисемітизм. А деякі з наведених „антисемітських" поглядів висловили самі Жиди. Отже все в порядку.

Знов смертний присуд у Львові.

У львівськім карнім суді велася два дні розправа проти Українця Миколи Філяса, рядового 19 п. п., якого обжаловувано за головну зраду. Акт обвинувачення закидав Філясові ведення революційної пропаганди між товаришами, намову до дезерції, бунту, крадіжи зброї і поширювання революційної бібули. Розправу вів полк. Годовський, обжаловував полк. д-р Гехт.

Розправа буцімто виявила, що Філяс пробував з доручення Української Військової Організації створити в 19 п. п. у Раві Руській революційну організацію. Він м. ин. працював у тому напрямі, щоби в полку повстали „ячейки", себто таємні гуртки, з яких кожний мав бути зложений з 25 людей. З тою метою він розвинув відповідну акцію між рядовими-Українцями, яким заявив, що одну „ячейку" має вже готову, а до другої бракує йому ще 7 людей. Робив усе при помочі рядового Силки, який його одначе й видав. Було так, що Філяс казав йому забрати з магазину в часі нічної служби два скорострільні й віддати їх до розпорядимости Військової Організації, яка у свойому часі вжиє їх проти польського війська. Силка настрашився і дав про це знати до команди полку. Так ціла справа виявилася і Філяса поставлено під військовий суд.

Свідки, що зізнавали під присягою, потвердили майже в цілості акт обвинувачення. Тому **Філяса засуджено на кару смерти через розстріл.** В дорозі „ласки" подано внесення о уласкавлення.

Памятаймо: Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист в добі лихоліття!

Відозви й комунікати.

До всіх, кому дорога память Тараса Шевченка.

Зближується вже 65-та річниця смерти Тараса Шевченка і скрізь, де тільки живе український народ, будемо обходити святочно память цього нашого Кобзаря. Святочні Шевченківські обходи стали для нас вже народнім обовязком, навіть у найменших закутинах нашого рідного краю і це є гарним свідоцтвом високо розвиненої свідомости й культури нашого народу. Одначе рівночасно наша суспільність починає вже привикати до Шевченківських обходів: вони стають подекуди тільки звичаєм так, що на них прогуде нераз „великих слів велика сила і більш нічого" — тривкійшої користи з таких обходів нема. Шевченко сам був великим противником такого розуміння народнього обовязку і задля цього Краєвий Комітет, вибраний в 1921 р. для вшанування шістьдесятих роковин смерти Тараса, рішив здвигнути йому тривалий памятник, гідний великих ідей, які Він проповідував. Згаданий Комітет рішив створити **особливий видавничий фонд**, призначений для популяризації людського знання, себто для видавання книжочок, в яких у загально-доступний спосіб розяснені булиб основи всіх наук. На цей фонд на основі ухвали згаданого Краєвого Комітету призначено чистий дохід з усіх кождочасних Шевченківських обходів усіх тих наших українських громад і гуртків, які зрозуміють вагу цього великого діла. Ця ухвала згаданого Ювілейного Краєвого Комітету радо була принята цілим нашим громадянством і таким чином засновано всенародній видавничий фонд, з особливим завданням популяризації знання, якому дано назву: „Учітеся, брати мої", чим ясно й пророчисто означено його ціль і завдання.

Кураторія, вибрана до управи цього фонду, негайно розпочала свою діяльність: вона уложила програму видань, замовила відповідні праці у наших найліпших письменників і в міру засобів почала видавати відповідні книжочки. Дальша судьба фонду „Учітеся" залежить вповні від громадянства. Колиб усі комітети, які уладжують Шевченківські обходи на нашій тільки Галицькій Україні, чистий дохід із згаданих обходів справді жертвували на фонд „Учітеся", то ми моглиб що року видати принаймні двайцять відповідних книжочок так, що до кількох літ ми малиб вже здвигнений **величний писаний людовий університет**, справді гідний памятник нашому великому народньому Мученикови й Пророкови.

Всі знаємо добре, що популяризація знання є для нашого народу безумовно й конечно потрібна, всі згоджуємося також на це, що наш народ, при нинішних обставинах, мусить сам, своїми власними силами заспокоювати всі свої культурні потреби, а з огляду на те, мусимо всі признати, що й піддержування фонду „Учітеся, брати мої" належить до наших дуже важних народніх обовязків.

Сповнім отже всі цей наш народній обовязок. Нехай з нагоди найблизших Шевченківських обходів ніхто не відтягнеться від зложення кочби й найменшої лепти на цю ціль, нехай всі Комітети, що уладжують ці шевченківські свята, призначать увесь чистий дохід на фонд „Учітеся", а Кураторія цього фонду також сповнить свій обовязок і за кілька найблизчих літ ми здвигнемо нашому генієви Тарасови Шевченкови величний, нерукотворний памятник: писаний людовий університет, на славу й добро нашого українського народу.

У Львові, дня 10. лютого 1926 р.

ЗА КУРАТОРІЮ ФОНДУ „УЧІТЕСЯ, БРАТИ МОЇ":

Д-р І. Раковський, голова. *В. Дорошенко*, заст. голови.

У Львові, дня 12. лютого 1926 р.

ЗА ГОЛОВНИЙ ВИДІЛ Т-ВА „ПРОСВІТА" У ЛЬВОВІ:

М. Галущинський, голова. *В. Мудрий*, секретар.

— **Перенесення 155 Поляків** з цвинтарів Янівського, Стрийського, Кульпарківського, Замарстинівського, Знесінського, Клепарівського, у Ряснім Польській і Голоску Великім на „цвинтар оборонців Львова" на Личакові відбудеться з великою парадою дня 21. березня ц. р. Таким чином будемо небавком знов свідками польського патріотичного походу вулицями Львова, в якому візьмуть участь усі верстви кресової Польщі. Не завадилоб, щоб і наші люде занялися пильнійше могилами поляглих Українців і то не тільки у Львові і його околицях, але й у цілому краї.

— **Присуд на міжнародніх вломиків.** Присуд проти Владислава Міхаловського й Антона Пшитули, що мають на совісти цілий ряд вломів і грабіжей в Румунії, запав учора у Львові. Міхаловського засуджено на 5 років тяжкої тюрми, Пшитулу на 2 і пів року.

— **Конґрес преси** відбудеться у вересні ц. р. в Женеві під проводом декана школи журналістів у Міссурі, Вальтера Уіллемса. Подібні конґреси радили вже в Сан Франціско (1915 р.) і в Гонолюлю (1921 р.). На конґрес до Женеви заповіло свій приїзд 400 журналістів з Америки, що одночасно хочуть приглянутися засіданням Союза Народів.

— **Скількість лікарів у Чехословаччині** обчислюють на 8000. З того є 4194 цивільних лікарів чеської і словацької національности і 345 військових лікарів тих самих національностей. Цивільних лікарів Німців є 2617, скільки військових — не знати. На Словаччині й Закарпатті є до 800 лікарів мадярської, жидівської й української народности.

— **15.000 любовних листів до Віктора Гюґо**, відомого французького письменника, продано недавно на лицитації автографів збору Ем. Ланга за 18.000 франків.

— **Найкращий американський жарт.** На основі оголошеного в Америці конкурсу признано за найкращу анекдоту в 1925 р. таке оповідання: Вломник дістається, не знаючи про це, до помешкання премійованого атлета, майстра боксерів Сміта. Атлет ловить вломника, кидає ним кільканацять разів у повітря і розбиває ним наче дрючком меблі. Коли ці вправи тягнулися вже з пів години, напів живий вломник проситься голосом, повним розпуки: „Пане, бійтесь Бога, колиж нарешті покличете поліцію?"

— **Ucrainica.** „Wiadomości Literackie" приносять у ч. 7. статтю Н. Еттінґера п. з. „Український портрет". — У „Prager Presse" з 20. п. м. поміщена стаття д-ра В. Залозецького про виставку християнського мистецтва, в числі з 21. п. м. стаття М. Г. про нові твори Архипенка враз зі знимками в ілюстр. додатку.

— **„Свобода"** ч. 8. містить: В обіймах непрошених опікунів. — До всіх, кому дорога память Т. Шевченка. — Селянський банк. — Земельна справа на Україні. — З Радянської України. — Закріплення землі. — Як Польща хоче щадити? — Наглий суд у Львові. — Що чувати в світі. — Новинки. — Еміґраційні справи. — Економічний відділ. — Всячина. — Нові книжки і видання. — Дописи з краю. — Молитва коня. — Смішне.

— **„25 літ на Митрополичім Престолі"**, — Богословія кн. 1—2 (1926). Збірка розвідок присвячена життю і творчости нашого Митрополита А. Шептицького появиться небаром друком. Ціна 1 дол. Львів, Коперника 36. 1309 1—2

Дописи.

Турче. (*Пошкідний учитель в Дальовій*). Є в нашім селі учитель Микола Дучаковський з роду Дучак, обряду гр.-кат. Перенесений він в Гори за кару, мабуть за пятику, де його неначе хотіли скрити. З початку, яких 6 тижнів, він учив добре і вже люде думали, що йому сталася кривда, що ним кинули в такі глибокі гори. Та небавком наш учитель став віддаватися знов свому налогови і виправляти в селі зіпсовання та деморалізацію. Школу, розуміється, занедбав зовсім, бо зачинає вчити в 10, а то й 11. год., а часами минають цілі дні, в яких не вчить нічого. Як Дучаковський зміркував, що багато наших темних людей не любить науки і радо забрали би своїх дітей зі школи — став увільняти дітей від науки, очевидно, за ріжні хабарі, а навіть за готівку. (Спис батьків враз зі сумами, які вони покладали за увільнення дітей зі школи, долучуємо). Таким чином учитель замісць ширити просвіту, спекулює на темноті нашого селянина і зробив з того джерело доходу та й мабуть не жаліє, що прийшов до нас за кару. Про те, хто Дучаковському в тому помагає і хто все те укриває, може иншим разом. Нині згадаємо ще тільки, що учитель віднбирає від темних людей присягу, що вікочу не скажуть про те, що йому давали за увільнення дітей від науки. Тому евент. слідство в цій справі мусілоб бути ведене дуже обережно. Просимо відповідні власти вглянути в цю справу і зробити вже раз порядок і в нашій школі.

Громадяне.

З судової салі.

22 роки 8 місяців і 15 днів тяжкої вязниці та 859 днів посту!

Члени УГА., які були заняті при Окружній Команді в Чорткові, пригадують собі певно заворушення селян в Ланівцях й околиці, які мали місце в березні 1919 р. під впливом большевицької агітації і які тоді скінчилися каральною експедицією, що при помочі гармат і скорострілів мусіла завести порядок. Епільоґом цих заворушень була недавна розправа перед судією одиничним окружного суду в Чорткові в днях 24. вересня 1925 р. до чспр. Vr. 1541/25. На розправі тій стануло 175 селян і селянок з села Ланівці, обжалованих за те, що дня 5. березня 1919 р. забрали з фільварку Пилипа Спіса, ділаючи у взаїмнім товаристві в часі загальної війною викликаної нужди, ріжні движимі річи вартости понад 500.000 п. м. Розправа велася два дні, після чого суд, опираючись на зізнаннях пошкодованих та частиннім признанні обжалованих, які майже всі забрані річі пошкодованому повернули, засудив згаданих селян разом на кару 22 роки 8 місяців і 15 днів тяжкої вязниці, загостреної постом у 859 днях, себто одним постом що 14 днів кари. І так: засуджено 5 селян на кару тяжкої вязниці по 8 місяців, 20 по 6 місяців, 2 по 10 місяців, 1 на 4 місяці, 1 на 5 і пів місяця, 48 по 5 місяців, а 11 по 3 місяці. Решту обжалованих задля недостачі доказів вини увільнено від вини і кари.

Від того вироку обжаловані відкликалися і другий раз ставали перед окружним судом в Чорткові як відкличним трибуналом дня 8. лютого 1926. Одначе відклик їх лишився без успіху, бо трибунал вирок І. інстанції затвердив у цілости.

Еміґраційні справи.

В справі еміґрації до Канади.

„Товариство опіки над українськими еміґрантами" у Львові комунікує: Кількість рільних робітників з Польщі, допущених до Канади без ефідейвітів на весну ц. р., вже вичерпана, так що корабельні діли не приймають більше задатків на корабельні карти. Тому остерігаємо наших селян, щоби не їхали дармо до Львова чи Тернополя в ціли зареєстрування. Можуть їхати тільки вже зареєстровані, себто ті, що одержали від свояків або знайомих ефідейвіт і родини, якщо крім коштів дороги мають 500 долярів на задаткування фарми і початки господарства.

Зареєстровані вже рільні робітники, що виїзджають з весною до Канади, повинні по приїзді до Виніпеґу, звертатися з порадою і помічю до Товариства опіки над українськими імміґрантами ім. св. Рафаїла у Виніпеґу. Почтова адреса: St. Raphaels Ukrainian immigrants Welfare Association Box 1616 L, Winnipeg, Man., Canada.

Бюро Т-ва міститься в бюрі гол. вик. адв. С. Савули, 457 Main, Street, Room 306, Winnipeg.

Просимо всі наші часописи ласкаво помістити цю оповістку.

Ширіть наш часопис!

Оповістки.

Курс інструкторок на села. „Союз Українок" у Львові при допомозі Товариств „Просвіта", У. П. Т., „Сільський Господар", „Українська Захоронка", „Труд" устроює курс для інструкторок на села. Курс починається 5. березня (марта) ц. р. і тревати буде 5 місяців. Наука буде обіймати: підготовку до культ.-освіт. праці на селах, основи кооперації, гігієну, ведення захоронок, науку крою і шиття та домашнього господарства. На курс приймається кандидатки з укінченою семинарією. Першеньство мають кваліфіковані учительки і учениці школи У. П. Т. Місячна оплата виносить 30 зол. Ученицї мусять самі подбати про приміщення. По укінченні курсу учасниці будуть звіфіковані учительки курсів крою й шиття по селах і провідниці дітоцих садків. Письменні зголошення надсилати до „Союзу Українок" Львів, Рутовського 22/I., устно зголошуватися також щоденно від 10—12 рано. Наука зачинається з днем отворення курсу т. є. 5. березня (марта) ц. р. — За Головний Виділ „Союза Українок": *М. Донцова-Головата*, *М. Мриц* писарка. 1301 3—

Дрібні оголошення.

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло" Львів. Ринок ч. 10.

би звернути українську справу через місцеву пресу не мали успіху, бо газети зовсім не приймали нічого до друку, не лише про Україну не в російському були рідні справи. Тільки минулого року вперше газета цього напрямку „Новости" почала друкувати замітки п. І. Будза, згідно зі становищем самостійних демократів „Реч" — орган самостійних демократів з приводу свята обєднання українців у грудні, в котрому була й українська делегація, статтю про сербсько-українські питання, у січні ц. р. статтю „Історія відношення українського народу". Це — перші ластівки, перша боротьба на великій неораній ниві...

Другий факт, що говорив про необхідність українського національного осередку в Білгороді, це велика кількість емігрантів із Наддніпрянщини, котрі тепер перебувають тут. Люде це здебільшого незаможні, песимісти й дуже затуркані. Лишати їх і далі на поталу ріжним російським організаціям, доводити, щоби в чужім оточенні зовсім згубили себе національно — було би гріхом. Тому розпочались були наради гуртка української інтелігенції в Білгороді, як допомогти цьому лихові. Спершу виникла була думка заснувати українсько-югословянський клюб, при помочі котрого удалося би створити близчий контакт із місцевою інтелігенцією, але цю гадку прийшлося відкинути, бо справа з затвердженням статуту клюбу була у кращому разі на декілька місяців, а часу гаяти не хотілося. Найлекшою та найскоршою з формального боку справою було відчинити філію загребської „Просвіти", на чому й спинилися.

Таким робом 29. січня ц. р. відбулися перші загальні збори „Просвіти" в Білгороді, на яких вибрано такий виділ: голова п. І. Будз, заступники голови пп. В. Шухевич та Павлович-Шура, секретар В. Андрієвський, бібліотекар проф. Вальдівський, скарбник М. Тумір, референт музично-драматичного відділу І. Радченко. Великою перешкодою в житті „Просвіти" безперечно буде матеріяльний бік, бо членів покищо мало, люде вони, здебільшого, дуже убогі, що тяжко заробляють свій шмат хліба, а така необхідна річ, як своя власна, хоч і невелика кімната, вже потрібує щомісяця значних видатків. Але і крім матеріяльного боку, коли новий виділ не виявить великої саможертви та енергії — справа не осягне своєї мети і життя „Просвіти" лишиться тільки на папері, як це дуже часто буває з ріжними українськими установами та організаціями. Та будемо сподіватись, що виділ нової „Просвіти" зробить усе можливе для того, щоб вона стала дійсним світочем нашої справи у Югославії, та зуміє обєднати біля себе усіх Українців, незалежно від їх партійних переконань. **В. Анський.**

З театру.

„Вовки", революційна драма Р. Роллана.

Імпровізований театр „Союзу Артистів" виставив в неділю 21. ц. м. революційну драму „Вовки" — Ромена Роллана, відомого французького письменника і пацифіста. У армійсько-революційнім епізоді великої французької революції знаменитий автор незвичайно тонко змалював в головних персонажах тих „вовків", що взаємно жеруться і постійно чигають на себе. В головному штабі санкюльотської армії, обложеної у Майнці, серед безупинної боротьби і концерту гармат змагається розрістання демагогія з аристократичним шляхом і пуританською мораллю генерала — вченого. У призмі творчої інтуїції письменника зявляються перед нами яскраво змальовані герої драми, чергується гра ідей і пристрастей. Над життям людини постійно виготить небезпека, а все в імя любови до батьківщини. Як інакше відчуває її член Академії наук генерал Теліє, інакше бувший ковбасник генерал Верра, а зовсім інакше вічно підозріваний старорежімний офіцер, аристократ з походження Д'Ойврон. Всі ці перетасування ідей і пристрастей, ця гра інстинктів, ця індивідуальна любов до батьківщини, за якою криються особисті, черні людські цілі, скупчуються в питанні: Хто кого?

Театральна дружина „Союзу Артистів", що складається не лише з добрих акторів, але й інтелігентних та освічених людей, які розуміють своє завдання, не мала більших трудноців в розподілом ролі. Колиб не важкі матеріяльні умовини життя нашого театру, то вона зумілаб дати нашій публіці багато дечого нового і цікавого в кращій обстановці, як це діється тепер. Та недостача матеріяльних ресурсів і відсутність відповідної обстанови є у всьому перепоною.

І при разом мала. Невручне сцени салі „Лисенка" не могла дати ілюзії великої готелевої салі в Майнці, в якій квартирує головний штаб санкюльотської армії, а одяги революційних старшин, особливо побічних персонажів, ледве чи відповідали духові часу. Арматура, яка мала імітувати гарячий бій за мурами міста, скорше скидалася на забаву нечисленних дітей.

Сама пєса, хоч з огляду на короткий час слабо підготована, мала всі прикмети дбайливої режісерії. На жаль, слабке пямятове опанування ролі, не спомагало темпа акції та зупиняло артистів в експресійному відтворенні неоригіналних персонажів. Всеж таки деякі типи були вповні вдатні, а п. Гірняк відограв ролю якобінця Верра просто майстерно. Його гірна кревкість енергійного мужнього генерала-ковбасника внесла на сцену багато життя й темпераменту. Це був справжній тип незрівнаного демагога, який своєю грубою простотою та відвагою здобуває популярність та довіря армії. Ар. Задуцький в ролі комісаря конвенту видержав послідовно тип здержливого хорого на подагру, революційно-цивільного начальника армії, що мусить піддержувати духа й лагодити спори та конфлікти. Доброю мімікою та дискретною грою виявив він багато відчуття, та сценічної вправи. Ар. Сорока — знаменитий виконавець характеристичних роль, цим разом вийшов блідо. Надто здержаний і нерішучий, не міг він проявити святого вогню генерала-інтелектуаліста, визнавця принципу безкомпромісової справедливости. Нехай пропадає світ, щоби тільки тріюмфувала справедливість, — ось що червоною ниткою пронизує діяльність Теліє. Тип, створений п. Сорокою, мало відповідав його психічному обличю, змальованому Ролланом.

В ролі Д'Ойврона п. Стадник віддав вірно тип іронічного задавакуватого аристократа. Дуже сильно вийшов в VIII-ій сцені першої дії.

П. Ярема Стадник грав дві побічні ролі: підпоручника Жан-Амабля і вояка, в обох вносячи свій природний, молодий темперамент та виявляючи здатність до трансформування. Виконавці роль старшин та вояків не все брали участь в акції, що обнижувало рівень вистави. Основою таких пєс є їх тло, ансамбль, що має підкреслити обставини й атмосферу.

Цікава ця пєса залишила глибоке вражіння серед публики. Жалко лише, що на жаль — як звичайно — не дописала публика. Особливо молодь повинна зацікавитися цею пєсою. Всіх, що лякаються втратити дорогий час, можна потішити, що пєса починається точно і кінчиться перед 10-тою годиною. **С. Ф-а.**

ПОЛІТИЧНІ НОВИНИ.

Штреземан і Лютер дел. до С. Н.

На березневу сесію Союза Народів виїздить з рамени нім. уряду крім д-ра Штреземана також канц. Лютер. Згідно з вказівками уряду, мають усякими засобами спротивитися поширенню Ради С. Н. Колиб ім це не вдалося мають відкликати просьбу Німеччини про прийняття до С. Нар.

Анґл. уряд іще нерішений.

У палаті громад Чемберлен заявив на запит, що британський уряд іще нерішений, яке становище має зайняти на найблизшій сесії Союза Народів у справі збільшення числа постійних членів Ради після приступлення Німеччини.

Бенеш у Відні.

Заповіджено приїзд Бенеша до Відня. Стріча ця буде з нагоди підписання роземного австр.-чхсл. договору. Точний реченець стрічі канц. д-ра Рамека з д-ром Бенешем ще невизначений. З Праги повідомляють, що Бенеш побуде один день у Відні в переїзді до Женеви.

Мусоліні за поділом Австрії?

„Дейли Експрес" повідомляє, що Мусоліні два тижні перед виголошенням звісної протинімецької промови казав сондувати в Бельграді опінію, як там прийняли би давний проєкт поділу Австрії. Вже два роки тому — каже „Д. Е." Італія порушувала цю справу з огляду на небезпеку злуки Австрії з Німеччиною. В англ. колах уважають ті вісти правдоподібними.

Чемберлен про поширення Ради С. Н.

Підчас промови в Бермінґемі 24. II. мін. Чемберлен говорив про справу поширення Ради С. Н. Противиться обговорюванню поодиноких жадань. Тепер Рада С. Н. складається з 10 членів, а після вступлення Німеччини числитиме 11 представників держав, що належать до Союза. Чи такий склад Ради буде достаточним авторітетом для висказування думок світа? Здається, що такий стан занадто обтяжував би льояльність Ради, тому думає, що в відповідній хвилі побільшення Ради буде оправдане. Британський уряд вітає приступлення Німеччини до С. Н., бо вірить, що це буде дальшим посуненням вперед діла примирення між учорашніми ворогами, розуміє теж як дуже успіх тої справи вяжеться з ділом майбутнього мира.

Нінчіч у Римі.

Для виміни думок про положення, яке витворилося в Европі після Льокарно, виїхав 23. II. до Риму югославянський мін. загран. справ Нінчіч. Стрінеться там із Мусолінім. З Риму їде Нінчіч до Парижа.

Анґл.-нім.-франц. бльок. Покращання нім.-італ. взаємин.

„Дейли-Тел." повідомляє, що взаємини між Італією й Німеччиною значно покращали. Сталося це з приводу рації спільних інтересів, які оба краї мають у Раді С. Н. Небаром утвориться в Женеві англійсько-німецько-французький бльок. Італійський уряд уже тепер покинув думку підписання з малою антантою окремого договору, зверненого проти Німеччини. „Берл. Тагеблят" додає до тої вістки, що спільні екон. і політ. інтереси Італії й Німеччини є очевидні для всіх розумних політиків у Німеччині. Слід надіятися, що непорозуміння, викликане італійськими націоналістами, було лише хвилевим епізодом.

Біржа.

Гроші.

Америк. дол. 7·80 — 7·85 канад. дол. 7·60 — 7·75, чеські кор. 0·23·25 — 0·23·75, леї 0·3·25 — 0·3·75, франки фр. 0·29·25 — 0·29·75, фр. швайц. 1·49 — 1·55, англ. фунти 36·00 — 36·50.

Золото. 20 кор. 30·00 — 30·50, 20 франк. 28·00 — 28·50; 20 марк. 34·50 — 35·00; 10 руб. 37·50 — 38·00.

Срібло. Австр. кор. 0·60·00 — 0·62·00, 5 ав. кор. 3·34 — 3·44, фльорени 1·67 — 1·72, рубл. 2·55 — 2·65, рубель дрібним сріблом 1·30 — 1·35.

Збіжа.

Пшениця красва з 1925 р. 36·00 — 38·00 жито галицьке з 1925 р. 24·50 — 25·50, ячмінь галицький бров. —.— до —.—, овес гал. 23.00 — 25·00.

НОВИНКИ.

— Пригадуємо ще раз нашим Вп. Передплатникам, що передплату належить присилати тільки на нашу адресу почтовими складанками або переказами. 1—3

— Дзвони для церков. Довідуємося, що митроп. курія у Варшаві ліквідує з днем 1. березня ц. р. адміністрацію і продаж чи радше віддачу церковних дзвонів, забраних у часі світової війни. Хто до 1. березня не відбере своїх дзвонів, вони будуть продані. Є там на складі ще багато дзвонів з Галичини, особливо т. зв. „бельменних": понад 600 малих від 10 до 25 кг. ваги, кількадесять православних до 115 кг і кілька великих дзвонів до 140 кг ваги. Всі ті дзвони будуть після 1. березня продані, як зачуваємо, по ціні менш більш 3 зол. від 1 кг. Наші священики й церковні комітети повинні використати цю нагоду й оскільки не віднукали своїх старих дзвонів, закупити для своїх церков пригожі дзвони в митроп. курії у Варшаві (Warszawa-Praga, Ratuszowa 5).

— Університет у Мукачеві? „Празька Пресса" подає вістку, що ріжні кола на українському Закарпатті думають про можливість оснування університету в Мукачеві і то ще в цьому році. Говорять про отворення принайменше двох факультетів. Громада Мукача була би схильна причинитися від себе даруванням земельної площі під будову університетського будинку. Згаданий щоденник стверджує, що центральні установи в Празі не підприняли досі в цій справі нічого.

— Отвертий лист Вл. Грабського. Бувш. мін. скарбу Вл. Грабський оголосив у часописах отвертого листа, в якім боронить перед закидами начеб служив для власних інтересів. Бувш. прем'єр каже, що ціле життя не провадив синекури, а жив скромніше, як привик у батьківськім домі. Не користав із кредитів у будівельним банку, не купив нового маєтку і т. д.

— Демонстрації безробітних. Із околиць Лодзи повідомляють про страйки і демонстрації безробітних. Страйк вибухнув у кількох ткальнях і красильнях. У Здунській Волі страйкує 200 робітників. У Радомськім вибухнув страйк у фабриці мебля, у Бжезинах страйкують кравці, у Ленчиці й Згежі демонструють безробітні, жадають праці й запомог.

— Постійні радянські виставки за кордоном. Комісаріят торговлі рішив уладити в дітку постійні радянські торговельні виставки у Берліні, Відні, Парижі, Медіолані, Копенгазі, Штокгольмі, Царгороді, Атенах, Токіо й Кабулі. Цілью вистав інформувати заграницю про радянські торговельні методи й посередничити при заключуванні торг. взаємин.

— Приїзд Сікорського до Львова. В неділю 28. II. приїздить до Львова командант львівського О. К. ген. Сікорський, щоби обняти нове становище.

— Самовбивство буфетової дівчини. 21-літня дівчина Запольська, буфетова в ресторані на головному двірці наслідком непорозумінь із арендатором ресторану утратила становище. З тої причини і наслідком сплетень відібрала собі життя вистрілом із револьверу, який добула розбивши куфер свого шурина.

— Відібрати собі життя намагалась донька хотіла гафтярка Баричко, а 38-літня Федер наслідком браку засобів до життя зажила субліматy.

— 414 хлопців із Закарпаття найшло від 1921 р. приміщення в чеських майстрів-реміснинків у Чехії і Моравії. Це заслуга Червоного Хреста, що опікується і на місцях через свої філії українськими термінаторами та дбає про відповідне їх приміщення, убрання для них і т. п. З Галичини вчилося перед війною багато наших хлопців у віденських майстрів, на жаль тепер нічого подібного не чувати.

— Як діється в культурних народів. У нас в руках урядове письмо бельгійського технічно-кольоніяльного інституту в Лієжі, адресоване до одного з наших студентів, що звертався туди за інформаціями в справі студій. Глядиш на цей акт і очам не віриш. На горі урядова фірмова нада: Institut Superieur Technique et colonial de Liege, а відповідь і всі інформації написані в українській мові. В письмі заповіджено ще й те, що Інститут скоро видрукує та перешле цілу програму викладів і занять в українському перекладі. Під письмом підписаний знов по французьки „le Secretaire-General Ing. V. Viceak". Ясно, що акт писав Українець, але це не важне, а важне те, що Інститут подбав про такого Українця-урядовця, що полагоджує справи Українців. Така високо-культурна поведінка можлива тільки в Бельгії, дарма, що немає в ній української національної меншости і дарма, що число українських студентів у тому інституті не переходить мабуть пови 10.

„Фактична автокефалія".

Міністерський проєкт у справі правного положення православної церкви в Польщі.

Безправне положення православної церкви в Польщі в найближчому часі мабуть переміниться в правне. Митрополит Діонісій віддавна клопочеться про унормування правних відносин між православною церквою і державою і безупинно стукає в тій справі до вшехпольського папи, міністра освіти й віросповідань Ст. Грабського. З другого боку не засипляє тієї справи й автор конкордату. Здійснивши важче завдання, перевівши конкордат між Польщею і римською курією, береться до лекшої справи, „конкордату" між польським урядом і православною церквою в Польщі. Очевидно, це друге завдання не лише просте, але й пусте, коли мати на увазі, що польський уряд міцною рукою держить майно православної церкви, митрополита, епископів і безрадне та беззахистне духовенство. Тільки українські й білоруські посли та миряне ставлять опір, але й на них найдеться спосіб.

Провідною думкою цього внутрішнього „конкордату" є зєдинення православної церкви в Польщі з польською державністю, щоби — як кажеться в мотивах приготовленого міністерством освіти і віросповідань законопроєкту — „скомпензувати відосередні змагання окраїнного населення". З тією метою треба: 1) узалежнити економічно духовенство від уряду (перейнявши на власність держави церковні маєтки), 2) витворити таку правну форму для православної церкви в Польщі, яка узалежнювалаб церкву від держави і тим самим відмежувала її від заграничних впливів і звязків. Першим кроком в тому напрямі є переведення автокефалії без огляду на згоду закордонних православних чинників. За всяку ціну слід перевести „фактичну автокефалію", що й сталося у вересні м. р.

В яких же рямках, на основі яких правних норм має проводити свою діяльність „автокефальна" (незалежна) православна церква в Польщі?

Про це дуже ясно, навіть досадно говорить міністерський проєкт. Отже перш усього щодо основ устрою:

Православна церква в Польщі є релігійним союзом, що під оглядом внутрішнього змісту і обрядів спирається на канони і традицію православної віри, а під зовнішньоправним оглядом на польську державу (§ 2). Польська держава піклується про єдність і вільний розвиток (?!) православної церкви — згідно з основами конституції — та подає церковній владі адміністраційну й фінансову допомогу (§ 3). Найвище начальницьке (zwierzchnicze) право в прав. церкві — за винятком науки віри і моралі — належить президентові польської республики яко опікунові і протекторові тієї церкви. Свої верховні права виконує президент — з малими винятками — через міністерство освіти й віроісповідань (§ 4). Найвищим духовним органом в православній церкві є Митрополичий Синод, що збирається на зарядження митрополита (§ 5). В ньому беруть участь всі епископи — керманичі дієцезій і — розуміється — митрополит. Недужого дієцезійного епископа заступає епископ-помічник, або коли такого нема, то епископ-помічник, вказаний митрополитом. До важности постанов синоду вимагана є участь і згода митрополита і двох членів Синоду. Постанови Синоду, якщо не торкаються науки віри і моралі, можуть бути проголошені і стати важними лише після затвердження їх міністерством осв. і вір. (§ 6). Православна церква в Польщі ділиться на пять дієцезій: варшавську, волинську, поліську, городненську і виленську. Їх території покриваються з границями воєвідств за винятком дієцезій городненської і варшавської. Перша з них (городненська) обіймає воєвідства білостоцьке і новгородське, а друга (варшавська) територію польської республики, необняту иншими дієцезіями. Зміна воєвідських границь є одночасно зміною границь дієцезій. Дієцезії діляться на деканати (в межах одного або двох староств), а деканати на парафії (§ 7). Епископи, управителі дієцезій, виконують управу при допомозі Консисторій згідно з церковними приписами, якщо вони не противляться державним законам. Дієцезійний епископ в управі дієцезії послугується епископом-помічником, якщо такий достойник є передбачений для дієцезії (§ 8). До засновування і перенощення монастирів, або філіяльних посілостей вже істнуючих монастирів, є вимаганий попередній дозвіл мін-ва осв. і вір. (§ 9). При парафіяльних церквах можна засновувати брацтва, як товариства світських осіб, маючи на меті розвиток релігійного життя, діла милосердя і т. и. (§ 10). Опіку над церковним будинком і парафіяльними будинками має Церковний Комітет, зложений з пароха і чотирьох представників парафіян, призначених місцевою громадською радою. Вибраний зпоміж них предсідник мусить здобути затвердження воєвідства. Час урядування комітету — трилітній (§ 11). Для обговорювання справ віри і життя православної церкви можуть відбуватися зїзди духовенства: деканальні, дієцезійні й митрополітальні. В деканальних зїздах можуть брати участь предсідники церковних комітетів при парафіяльних церквах. В дієцезійних зїздах можуть брати участь предсідники комітетів при деканальних церквах. На митрополітальні зїзди можуть бути допущені предсідники парафіяльних комітетів в числі 6-ти з кожної дієцезії по половині вказані дієцезійним епископом і даним воєвідством. На деканальні зїзди дають дозвіл старости, на дієцезійні зїзди — воєводи, а на митрополійні — міністерство осв. і вір. З проханням на дозвіл слід предложити правительственним властям також програму нарад (§ 12). Виховування кандидатів на духовників відбувається виключно в краєвих дух. семинаріях, признаних урядом. Кандидати мусять мати польське громадянство і мусять бути без закиду під оглядом моральним і політичним. Без попередньої згоди мін. осв. і вір. не можна висвячувати осіб, що не відповідають тим вимогам (§ 13).

(Докінчення буде.)

Балтійські Зєдинені Держави.

„Daily Telegraph" повідомляє про проєкт унії полудньово-балтійських держав, на яку нібито годяться Естонія, Латвія і Литва. Всі три згадані держави після приступлення до унії малиби спільну армію й дипльоматію. Кожна з них зберегла б повну автономію у внутрішніх справах.

Цей проєкт приймають англійські офіціяльні кола прихильно, тимбільше, що з хвилею його здійснення зміцниться значно положення згаданих держав у відношенні до СРСР., в чому Англія дуже заінтересована. Англійські кола висказують у цій справі тільки одно побоювання, а саме дотично Литви, яка з уваги на свої напружені відносини з Польщею може бути в цьому союзі не зовсім певним членом.

Т-во „Просвіта" в Білгороді.

Ще в ті часи, коли в Білгороді звелися перші Українці-емігранти, була думка про створення якогось гуртка, біля котрого моглиб обєднатись наші люди. Але скоро прийшлося не лише залишити про це гадку, але Українці мусіли ще й розбігатись на всі боки з Білгороду перед терором російських чорносотенців, котрих місцева влада віддала на милість та немилость усіх Українців із Наддніпрянщини. Лише не скоро у Загребі, де умови політичного життя були далеко кращі і до потроху зібралися Українці, котрі не виїхали за кордони Югославії та нові емігранти Галичане, зійшлу пороблено заходи до організації гуртка „Просвіта". Так 22. червня 1922 р. зложено статут і відіслано до Білгороду на затвердження, де він пролежав аж до 7. лютого 1925 р. отже без малого три роки.

Минулий рік взагалі мав ознаки деякого відродження нашого національного життя в Білгороді завдяки деяким перемінам у режимі та майже повній утраті того великого впливу, котрий мали раніш Росіяне. Потроху знову зібралися Українці до столиці, знайомилися між собою та знову почала виринати думка про потребу створення якогось національного осередку. А про потребу цього говорили занадто яскраво хочби й такі два факти. Перше — це те, що місцева інтелигенція, не кажучи вже про народні маси, є цілком незоінформована в наших справах, або поінформована Росіянами, після чого ми маємо бути частиною російського народу зі своїм діалектом у мові, а наша свідома інтелигенція — люде з німецькою орієнтацією, вороги славянства і т. п. Завдяки цьому і відношення до Українців коли не цілком вороже, то у кращому разі — непохитне, крім того ніякого поняття про нашу літературу та історію, а щодо пісні й музики, то їх Росіяне без сорому виставляють за свої. Рівно ж спо

Лист з села.

7

V. Національна свідомість.

Після перших відємних вражінь неогорожености села годиться приглянутися — так сказатиб — внутрішньому обличчу селян. Цікаво, що в парі із занепадом народньоїноші, в парі із зовнішньою обдрипаністю зверхньої признаки селянина — відбувається в прискореному темпі процес національної і клясової свідомости.

Без сумніву нинішній селянин включно із вихованим під плотами без догляду і без систематичного впливу школи поколінням є свідоміший від передвоєнного. Війна значно поширила селянський горизонт. Перейшовши в часі війни із зброєю в руках або й без зброї (як полонений) половину Европи, пізнавши світ, примусово покинувши галицьке гетто, наш селянин почав иншими очима дивитися на світ, почав розбиратися власним умом в багатьох складних явищах політично-суспільного характеру. Російська й українська революція теж не була без впливу на формування його світогляду.

В чомуж проявляється зріст національної свідомости?

Наш селянин довгий час був тільки „християнином" чоловіком, людиною, т. зн. такою окремою породою серед творів природи, що ріжнилася від окружаючого його світа звіринного і... „жидів". Та в розумінні його „вищої" антитези — „пана", дідича, поміщика він все ще був „бидлом". Згодом, менше-більше від революційного 1848 р. він ставав „Русином", перетворювався в національну одиницю, а опісля громаду, народ провінціонального характеру. Провінціональна назва „Русин", здавна утверджена на західно-українській території, відріжняла його від „Мазура" (польського селянина) і від „Ляха" (польського пана-сурдутовця, від писарини починаючи і дідичем кінчаючи). Від вибуху війни почала приматися серед селян загально-національна назва „Українець", досі мало уживана нашим селянством. Нинішній галицький селянин незвичайно цікавиться подіями на Рад. Україні, особливо цікавить його розвязка зем. питання. Зразу, як довго соціяльний перестрій села відбувався в добі воєн. комунізму і як довго виринали колективістичні тенденції, наше селянство неприхильно ставилося до тих перемін. З моментом закріплення землі за великоукраїнським селянством, з хвилею введення нової економічної політики, з піднесенням клича: вбагачуйтеся!, звернeного на адресу селян, зовсім инші відгомони находять тут події на Наддніпрянщині. Нашому затурканому довговічною неволею, соціяльною й політичною, придавленому, психічно пасивному селянинові незвичайно імпонує активність зазбручанського селянина. Коли він оповідає про свої пригоди на Вел. Україні, то постійно ставить собі і своїм співгромадянам за взірок тамошнього селянина.

Він гордий на те, що почуває свою єдність, свою духову спільність з великоукраїнським селянством, що він є складовою частиною великого українського селянського моря. В звязку з тим зовсім иншого значіння набирає в нього й сучасна Рад. Україна. Національна свідомість, яка висловлюється почуванням всеукраїнської єдности — це єдиний наш здобуток, винесений з великої пожарини.

Зовсім природно, що одною з передумов національної свідомости є зріст освіти. Читання зросло, хоч з сільських бібліотек нема майже сліду. Коли трапиться яка книжка, то вона мандрує з хати до хати. Також зросло читання ґазет. Перед війною загальний наклад популярних ґазет був далеко більший (для прикладу годиться зазначити, що одна „Свобода" — доходила до 10 тисяч накладу), сьогодня той наклад є щонайменше на половину знижений. Одначе перед війною не всі ґазети були читані. Деякі селяне передплачували ґазету „для гонору". Сьогодня один примірник ґазети є читаний найменше 30-ма людьми. Пошана до книжки не є відповідно розвинена, але це нічого дивного, коли зважити, що не має її й наша інтелигенція.

До ґазети ставиться нині селянин критично. Давніше кожне друковане слово було для нього якимсь таємним, священним; сьогодня він вже визнається у напрямках поодиноких ґазет, він розуміє своє клясове становище і домагається селянсько-клясової ґазети, якої — правду кажучи — в нас досі нема. Нинішні ґаз. селянські органи є тільки менше або більше популярні, але не селянські, вони не обстоюють всецило селянських інтересів, не освідомлюють селянина клясово (розуміється не у вузкім того слова розумінні), вони не боронять села перед захланністю й визиском міста. Наш селянин шукає на свою ґазету.

В кожнім селі є кілька незвичайно інтелиґентних одиниць, з освітою, навіть вищою, хоч самочинною. Мені доводилося стрічати двох селян, з яких один поважно цікавився природничими науками і математикою, а другий історією. Варто з такими людьми побалакати. На жаль, вони стають своєрідними „ученими", пильно бережуть свій скарб і не проявляють охоти поділитися своїм знанням зі своїми співгромадянами.

(Продовження буде.)